

BUITEN

7^E JAARGANG N^O. 4.

ZATERDAG 25 JANUARI 1913.

Foto C. Steenbergh.

DE LEIDSCHTEGRACHT BIJ DE HEERENGRACHT TE AMSTERDAM, NA DE EERSTE SNEEUW.

INHOUD:

DE LEIDSCHERGRACHT BIJ DE HEERENGRACHT, TE AMSTERDAM, NA DE EERSTE SNEEUW, ILLUSTRATIE.	BLZ. 39
DE LANDSCHE WONING IN VLAANDEREN (VERVOLG), DOOR STIJN STREUVELS	„ 40
GELUK (GEDICHT), DOOR JOANNES REDDINGIUS	„ 41
HET SLOT VAN ZEIST (VERVOLG), DOOR J. J. MOERMAN, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 42—46
DE FRANSCHE NATUURKALENDER, DOOR G. C.	BLZ. 43
DE GLAZEN IN DE ST. JANSKERK TE GOUDA, DOOR F. A. HOEFER	„ 44
UIT DE GESCHIEDENIS VAN HET WINTERKONINKJE, DOOR G. DE GRAAF	„ 46
DE SIERADEN BIJ DE KLEEDERDRACHTEN IN DE VERSCHILLENDE PROVINCIËS (VERVOLG), DOOR C. VREEDENBURGH JR., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 47—49
HET LIEFDELEVEN VAN DEN EIKENSPINNER (SLOT), DOOR J. H. FABRE (UIT HET FRANSCH, DOOR G. H. PRINSEN GEERLIGS)	BLZ. 48
KONINGINNEDAG, DOOR LEO RIKMENSPOEL	„ 48
SNEEUWGEZICHT IN DE DUINEN BIJ BLOEMENDAAL, ILL.	„ 50
DIERENSPEEKWOORDEN UIT DEN VREEMDE, DOOR G.	„ 50

DE LANDSCHE WONING IN VLAANDEREN.

(Vervolg).

OVER heel Vlaanderen liggen de dorpen als gezaaid. Dat is: hier, daar en ginder, 't eene tegen 't andere, — overall steken de kerktorens hunne spits in de lucht en daarrond gedruimd, 't eene tegen 't andere, staan een troppel huizen.

Elk dorp in zijn eigen vorm en schikking maken iets uit op zich zelf, leven op hun eigen en blijven binnen de grenzen met 't wezen naar den toren, naar den dorpskom gekeerd als naar een middenpunt van waar alle leven uitgaat. De huizen staan er aaneengereekt om een open pleintje dat uitloopt in een straat met steegjes, die naar buiten leiden, waar mindere huisjes afgezonderd in hun groenselhovetje of lochting, waarlangs de eerdewegen, de dreven, de wegels en wegelingen uitstralen, wegkrinkelen van den dorpskom uit, 't zij naar den molen, 't zij naar de groote hoeven ofwel in rechte verkeerslijn naar de omliggende dorpen in alle richtingen uit.

Die andere dorpen zien eruit als zooveel troppels waar 't leven en de roering is samengeschild, altijd op eene verschillende wijze om en rond een anderen kerktoren.

Tusschen die dorpen in, op de hoogten van 't vlakke veld prijken de molens in hunne eenzaamheid. De steenen molens als zwaarronde torens gemetseld, ze blekkeren met hun kalkwitte bekleeding en hun zwaar-roode zeilen, zwaaien bedrijvig door de lucht. De vierkante houtene molens op hun verhoog van schraagbalken, rusten op de vier teerlingen en staan met den molensteert waarlangs de trap neerloopt als een stutsel dat heel 't gestel moet schooren tegen den wind.

In de laagten, afgezonderd als eenlingen, waar de eiken of olmen dreven naartoe loopen uit de verte, staan de hofsteden. Vierkantig toegebouwd als sterke burchten, met de donkere, verweerde muren, gesloten zonder kijkgat of venster al den buitenkant, staan de hooge gevels onder de scherpe stroodaken beschermd. Huis en schuur en stalling, aangetrokken en koterij vormt een geheel dat al binnen een wijde werf omsluit en al buiten omgeven is door een breede gracht met brug en hooggewelfde poort die de eenige ingang vormt tot de omheinde binnenplaats van 't hof.

Elke hofstede is een zelfstandig geheel, iets dat leet op zich zelf, iets dat in zijn eigen noodwendigheden voorziet, door eigen wetten bestuurd wordt, toegesloten, afgezonderd is van de wereld als een koninkdom, waar de inzaten werk en leefte krijgen zonder dat er van buiten andere tussenkomst verwacht wordt. Menschen en dieren leven er gemeenschappelijk onder 't beheer van den boer en al te samen voorzien zij in heel den nooddrift van de bevolking.

De breede daking strekt tot veiligheid tegen regen en koude;

de open werf is als een marktplaats, waar gedurig het leven over krielt. Door stallen en huizing en schuur is het eenbaarlijk gaan en keeren elk in eigen bezigheid. Buiten 't omheinen staan de kleine huizen van 't werkvolk dat meêgaat met 't hof en verder, rondom liggen de kouters en landerijen en weiden die 't eigendom uitmaken der hofstede. Alzoo vormt elke boerderij het middenpunt van waaruit de velden bewerkt worden en het leven en de roering ontstaat over 't land de vier jaargetijden door. Maar 't geen die omliggende landen dan ook nog verlevendigt, 't zijn de kleine landsche woningen waarmede elk landstuk bezet is. Langs de elshagen, langs de beken, langs de ontelbare wegen en wegels die 't land doorkruisen, overal en allenthenen staan ontelbaar de huizen, de huizetjes, de koeplekjes, de geitenboertjes en kortwoningen, de kaveeten, de hutjes, gelijkig en verschillend, elk met zijn eigen aangetrokken, afdaken, bijveerden, aankladden, ovenbuurtjes, geiten- en koinjenkoten, stalletjes en schuurtjes bebouwd. Overal zijn 't kalkwitte, leemen wanden, bruine, groenbesmosde stroodaken, met invallende, doorzakte veurstlijn, afgeronde daklijnen en euziën; — met de vensters waar de kleine ruitjes wit omraamd uitloeren als vlijtige oogen uit een frischlevend wezen.

De landsche huizen staan overal waar er op Gods vlakte een plaatske beschikbaar is of een hoekje, een haabek of een graswal verloren ligt. Afgezonderd staan ze, één en één, of tweërlei tegeneen op ongelijken afstand langs den eerdeweg, maar met den achterkant of den zijgevel naar de strate, of naar den zoom van het beekje of de gracht of den rootput of de elshage; verre van elkaar afgezonderd of bijeen getroppeled al naar 't lukt of gelegen komt, — maar altijd onafhankelijk van alles tenzij van het oosten en 't zuiden langswaar, zonder uitzondering hun wezen en opening gekeerd staat.

Ze staan er onder de boomen en gelijk de boomen, gegroeid, vast aan den grond, eruit opgeschoten en volmaakt gelijk ze zijn moeten, in 't genot van het zonnelicht.

Evenals alle gegroeide dingen zijn zij ontstaan uit loutere noodwendigheid, van oppe te neer, met alles wat er aan en rond is, doelmatig. Alles heeft zijne reden, alles is geschikt en ingericht om op de eenvoudigste wijze „woning” te zijn en te beantwoorden aan het doel waarvoor zij geschikt zijn.

Het landsche huizeke, zoowel als de groote hofstede, staat op zichzelf, is eene eenheid, vormt de samenvatting van het buitenleven, en voldoet in al de noodwendigheden van het landsche gezin dat er leeft, werkt, woekert, veilig en gelukkig is. Geen nutteloosheid, niets overtolligs, in hoogte of breedte, maar in alle noodwendigheid is er op de eenvoudigste wijze voorzien.

De landman leeft eigenlijk buiten. Voor zijn deur is 't open veld en boven zijn hoofd is 't de wijde hemel — daar heeft hij lucht en licht in overvloed. Zoover hij zien kan, zoo hoog de blikken strekken is alles het zijne. Daarom is zijn zoldering laag van steke en is zijne woonplaats klein van ruimte. Al 't geen bij hem onder dak is hoeft maar geweerd tegen regen en koude en die ruimte moet hij 's winters op de goedkoopst mogelijke wijze kunnen verwarmen.

Hij komt enkel binnen om te eten en te slapen, anders is de landman van 's morgens tot 's avonds op 't veld en het huizeke staat leeg, verlaten, te wachten tot het noon of avond wordt, met de voordeur open gereed te ontvangen alwie maar binnentreden wil. Bij 't eerste opzien gelijken al die huizetjes uitwendig op elkaar: lage leemen wanden onder breed stroodak, even groot, even wijd, met gelijke vensters, een enkel deurgat en een plomp vierkante, korte schoorsteen. Maar van nader beschouwd is er geen enkel dat gelijk is aan een ander, want elk huis is gebouwd naar eigen inzicht van den bewoner, naar noodwendigheid van 't gezin, naar de omstandigheden van plaats en ligging. 't Geen die huisjes het éénvormig uitzicht geeft komt hieruit: dat ze alle gebouwd zijn naar dezelfde wetten waar de eenvoud, 't gezond verstand, de geriefelijkheid zoekt ten minsten koste van materiaal en werk. Uit die reden is er geen enkel landsch huis dat schreeuwt in het landschap of afsteekt door leelijkheid of buitensporigheid. Zonder vakmannen of bouwmeesters hebben de vlaamsche landlieden verkregen 't geen de stadsmenschen nog altijd missen — den stijl die zich aanpast aan de omgeving, die in harmonie is 't eene met het andere. Met alle gegroeide dingen hebben de landsche woningen ook de goede eigenschappen gemeen: het zuivere streven naar eenvoud — het voldoen aan de uiterste noodwendigheid brengt in zijn uiterlijke en innerlijke vormen noodzakelijk „schoonheid” te weeg; eene schoonheid die eeuwig en onvergankelijk is, evenals alle natuurschoon — die nooit mishaagt of verveelt en die niet veroudert omdat ze van alle tijden is. Zoals een boom schoon is, zoo ook zijn die huizetjes schoon, omdat die dingen alle twee in den eenig mogelijken vorm de verwezenlijking zijn, en, op de eenvoudigste wijze, voldoen aan de eischen waarvoor ze gemaakt zijn en dienen moeten.

De landman die zijn huis bouwt, heeft iets van de begaafdheden die eigen waren aan den middeleeuwschen bouwmeester. In alles gebruikt hij beredeneerd en gezond verstand en hij streeft ernaar met 't minste middelen, het grootst mogelijk uitwerkseel te bekomen. Hij bekommert zich niet om pracht of praal — een huis dient om erin te wonen en alzoo ziet hij er niet naar of denkt er nooit aan dat zijn huis langs de straat moet staan. . . . om gezien te worden, maar hij bouwt het met den achterkant naar de straat om 't met den voorkant naar 't

oosten of 't zuiden te keeren, om alzo licht en warmte op te vangen — twee dingen die hem van groote waarde zijn.

Als bouwmaterialen neemt hij de dingen die in zijne onmiddellijke omgeving te vinden zijn. Uit elzentakken en eiken bandroeden met leem, trekt hij de muren op; balken en berd vormen de zoldering en stroo, riet of vlas gebruikt hij om 't te dekken.

Hij houdt zich daarbij aan het ééne grondstelsel: bouwen van binnen naar buiten, niet van buiten naar binnen. Hij weet hoe groot de woonkamer zijn moet en de slaapplaats, waar de weefkamer moet aangelegd en het waschhuis, het ovenbuur en het stalletje en hij weet, als hij al die dingen van binnen naar buiten optrekt gelijk ze volgens de noodwendigheid werden aangelegd, dat dan ook de bouw uitwendig goed zal zijn.

De verhouding der afmetingen, de overeenstemmende grootte der onderdeelen weet hij te treffen bij ingeving of ingeboren smaak. En dan is de uitkomst ook altijd als een som die de juiste oplossing bevat — als getallen die kloppen.

Geen enkele vakman die er zich ooit mede bemoeide en zie mij dat huizetje in zijn schoonen eenvoud. Het beantwoordt aan eene wet, geene feil werd er begaan; de muren zou men geen tikje hooger willen, noch breeder; ware de lijn van het dak wat vlakker of scherper het geheel ware onherroepelijk bedorven. De vensters, de deur, alles is ongelijkig van formaat maar het zit op de juiste plaats en de onregelmatigheid scheidt eene schoonheid op haar eigen.

Gelijk het daar staat, vast in zijn vorm zoodat het schijnt dat er niets meer aan veranderd of vervormd mag worden zonder 't geheel bedorven of geschonden wordt, is het toch vatbaar voor elke wijziging of verandering. Laat het maar te klein worden omdat het gezin is aangegroeid, — men lapt er iets bij onder 't zelfde dak. Laat een deel invallen, afbranden, men trekt het weer op met een stuk of een vlerk erbij. Een afdak, een waschhuis, stalletje wordt eraan of ertegen gebouwd zonder dat 't geheel erdoor geschaad wordt of een onevenredig uitzicht krijgt. De menschen laten zich gaan op het blind instinct. Waarom zouden zij hun woonst niet kunnen optrekken als sommige dieren, op kunstrijke wijze hun hol en als alle vogel zijn eigen nest weet te bouwen? Waarom zou de mensch minder dan een ander schepsel begaafd zijn om datgene te maken wat zijne onmiddellijke omgeving is en zijn rechtstreeksch omhulsel heeten mag? Datgene waarin hij leven moet en wat hem aangaat zoo waar als de kleeren die hij aan het lijf draagt?

Zoolang hij zijn natuurlijke aanleg volgt en zijne eenvoudige ingeving; zoolang hij vertrouwt op zijne onmisbare begaafdheid, zal de woning goed zijn, degelijk en schoon. 't Is maar als de weelde gekomen is en de overmoed dat de mensch eraan gewacht heeft een Babelschen toren te bouwen en sedert die verwaandheid is de leelijkheid ontstaan bij de menschelijke woning, en heeft de stadsmensch den gezonden zin bij 't bouwen verloren.

Te lande echter leeft de oude overlevering nog voort en bestaat de zin van het doelmatige in elke uiting van den mensch. Zie me dat huizeke gelijk het daar staat, te morgen, hoe het 't eerste licht der zon ontvangt, dat den bewoner verblijdt bij 't ontwaken reeds. Het zware stroodak dat de muren bevrijdt voor regen en vocht, lijkt een warme pullemuts die diepe over den kop getrokken is, tot in den nek langs achter, en waar langs voren, den bek wat opgeschoven is, boven 't voorhoofd om den blik en 't zicht vrij te houden. Langs achter, uit den westkant, komen de zware regens gegispt door fellen en aanhoudenden wind, daarom is die achtermuur zonder deurgat, amper eenige voeten hoog; daarom is het venstertje van het waschhuis zoo klein — als een vierkantig loergat — en daarom schiet het dak langs achter in vlakschuinen val tot bijna tegen den grond. Laat de regen maar gispn, laat de drijfsneeuw maar jagen — tegen dien lagen wand heeft de wind niets te pakken, hij joept over den schuinen val van het lage stroodak, zonder kwaad te doen aan thuis. Ten Noorden vindt de vorst en de bijtende koude een blinden gevel waar alle opening zorgvuldig gestopt is en waar een afdak van stal of ovenbuur het binnenhuis voor de koude bevrijdt van een buitenmuur. Aan den zuidkant is het zwingelkot aangelegd of de weefkamer waar de werkman 's winters warm en beveiligd zit te werken en waar een wingerd in vorm van lommedak 's zomers de heete zonnestralen weert. Langs den voorkant steekt het opgeheven dak met breed euzie over den muur om 't water dat er van leekt op een afstand, over 't plankier te doen vallen en omdat het euzie langs dien kant dienen moet om tabak, plantzaad, boonen en vruchten onder te drogen.

Al die dingen zijn als vanzelf zóó geschikt, alsof het niet anders kon en het geheel — laat het nieuw zijn, of versleten — heeft altijd dat aantrekkelijke uitzicht van netheid, dat „afgeronde” in de vormen zonder strakheid of snijdende lijnen. Gelijk bij gegroeide dingen is alles zoodanig in den haak dat men nergens de berekening der eigenschappen merkt of gemaaktheid of inzicht speurt. En het liefelijke, het schilderachtige van zulk een landsche woning hangt toch van zulke luttele kleinigheid af. Een simpele evenredigheid in de afmeting, eene onregelmatigheid bij toeval aangebracht, eene doorgezakte lijn, een afgeronden hoek, 't fatsoen van een vensterraam met zijn fenteneelke, een oppiepend dakvenster boven de voordeur, of het streepje roode dakpannen in 't stroodak onder dat dakvenster. . . . Al dingen die onderling niets met elkaar te maken hebben, die aan geen enkele wet of symmetrie gebonden schijnen, vormen hier

dat onmisbare geheel dat enkel op zuivere schoonheid en om 't uitwerksel van schilderachtigheid, door een kunstenaar schijnt ontworpen en uitgevoerd.

Want hier zijn dieper geborgen dingen en komen hogere talenten aan den dag. Hier geeft die landsche bouwmeester blijk van onvermoeide begaafdheid en beschikt hij over hoedanigheden waarvan hij zelf allerminst bewust is. Buiten de veerdigheid om zijne woning een beredeneerden vorm te geven, waar elk onderdeel samenwerkt tot een stijlvol geheel, bezit hij de kunst om dat geheel te doen harmonieëren met zijne omgeving; — om er dat stemmige kleurspel in te houden, zoodat zijn huisje een stille verrukking is en een onmisbare bijveerde in de pracht der groene velden, waar het staat als een kleinood om de natuur te sieren.

De natuur zelf helpt er wel iets aan met de rauwheid der tonen te temperen. Regen, wind en zonne leggen er wel dat taansel op en die gesletenheid brengt er nieuwe schakeersels op die worden als de blank die door handeling en gebruik alle schoone dingen nog schooner maakt. Het bronsgroene mos groeit op de stroodaken die reeds bruin uitgeslagen zijn door de zon en den regen; de perelgrijze, de blauwe schimmel, het groene steen-wier legt er met den tijd die onnoembare teere kleuren op de oude, verkankerde, uitgebokkelde gevelsteenen en windbergen en zilte muurdeelen. Het roest op de schouwe, en de drummers; het ijzermaal op de ankers en scheerzen — alles krijgt met den tijd een eigen tint en verloodsel gelijk de boomstammen die rijke kleurenmengeling dragen in hunne schors al den kant waar regen en wind die bekorste aangroeisels niet afspoelt of en weert.

Maar, 't geen de natuur hier doet, is maar eene hulp, eene bescheiden hertoetsen en betikkelen, heel stilletjes aan en van langerhand; maar de ware verflegger, de stoute colorist is de landman zelf, die alle jaren optreedt en nooit en dubt of en twijfelt op een greintje na, in welken toon de verschillende dingen in de kleur moeten komen. Hij is 't die weet of 't wel een tikje schorteblaauw is ofwel een kofielepeltje gele oker dat hij in zijn kalkwitsel mengen moet. En bij 't roeren met den stok in het witsel weet hij reeds of 't mengsel goed is en hoe de kleur staan zal eens dat ze gedroogd is tegen de gevels en wanden. Waarom hij 't geel kiest boven 't blauw, ofwel 't blauw boven 't geel, weet hij niet te zeggen, maar hij weet, al mag 't bij een ander geel zijn, dat 't zijne blauw wezen moet, of omgekeerd. En zoo is 't gesteld met 't groen waarmede hij zijn deur en slagvensters schildert en 't wit der raampjes. En nooit zal hij nalaten den onderkant der muren een zwaarderden toon te geven met tegelslijp of mollegrauw of zwartblinkende teer. De „waarom” van al die dingen weet of kent de landman niet, hij doet het uit overlevering, omdat hij 't altijd zoo gezien heeft; maar ook omdat zijn ingeboren smaak het hem opdringt, want, als het huizeke alzo is opgeschikt en in 't nieuwe staat tegen ommegang of kermis, zal hij eerst en vooral overtuigd zijn: dat het goed is en tevredenheid voelen over zijn werk.

En het is goed.

Zie het staan blinken boven op het groen der velden, onder 't gewelf van den grooten notelaar of pereboom en omkranst ten deele door 't welige wingerdloof. Het geheel blinkt van liefelijkheid en toch blijft het ernstig, is nooit poppig of speelgoedachtig — het is geen stukje zomertooi of een huizeke om te spelemeien — het is een woonhuis waar menschen wonen die werken en de schoonheid die er aan is, komt juist omdat ze er van zelfs kwam, ongezocht is — omdat het is gelijk het zijn moet.

't Wit blekkert op wanden en gevel, omdat men de woning van verre zou zien; en om het blijde karakter is het groen van de ramen en deur met geen andere kleur te vervangen. 't Groen der velden met 't wit der wanden en dat andere groen der vensters en deuren met 't bruin van 't stroodak, waar het streepje rood in speelt der dakpannen die in dubbele rei onder elk dakvenster neerlopen; — al die verschillende kleuren en tonen zingen onderen dat schoone landelijke lied, dat daar op zijn eigen, schoon als onderdeel, den grooten zang moet meezingen der schoonheid van het Vlaamsche landschap.

(Wordt vervolgd).

STIJN STREUVELS.

Overneming verboden.

GELUK.

Is niet ons leven schoon, wanneer wij treden
het bergpad op met zeker-vesten voet,
daar waar de stroom zich naar de diepte spoedt
en zingend komt naar 't lage dal gegleden?

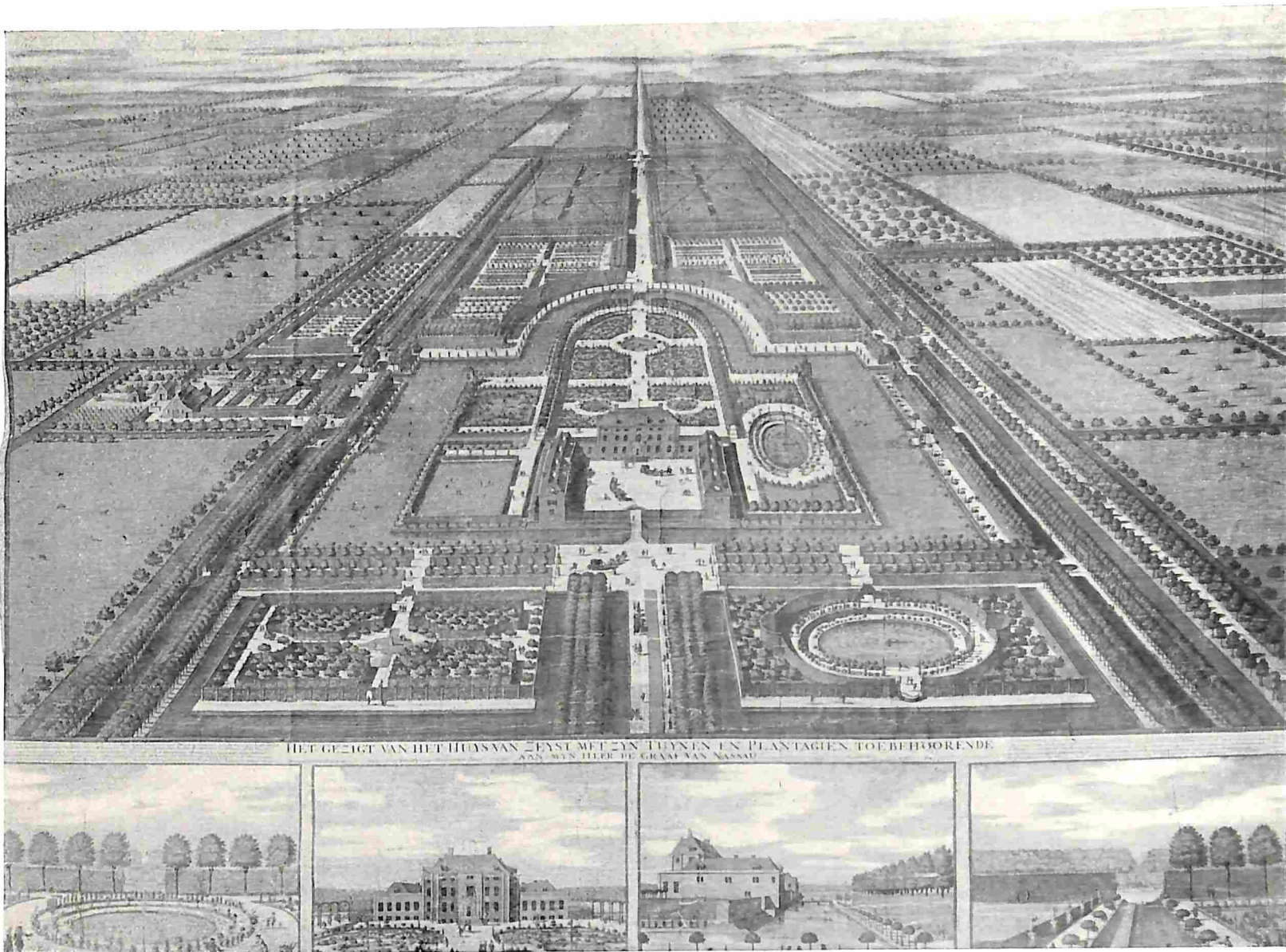
Soms staan wij stil en turen naar beneden,
en gaan weer voort de golfjes tegemoet;
zóó brengen wij natuur een morgengroet
en zingen zacht veel wenschen en gebeden.

Één schoon verlangen brengt ons staag tezaam,
te volgen weer het rythme van ons leven
en klaar te zien de schoonheid om ons heen.

Verheven kind, verheerlijkt zij uw naam,
ik wil u gansch mijn diepste wezen geven,
ik ben door u niet langer meer alleen.

JOANNES REDDINGIUS.

HET GEZIGT VAN HET HUIS VAN ZEIST MET ZYN TUYNEN EN PLANTAGIEN TOEBEHORENDE AAN SYN HEERE DE GRAAF VAN NASSAU

HET SLOT VAN ZEIST.

(Vervolg).

DE Heer van Odijk wachtte na deze beslissing niet lang met de uitvoering zijner plannen. Hij moet daarbij wel over een zeer ruime beurs beschikt hebben, waartoe zijn huwelijk met een rijke Zeeuwsche burgemeestersdochter zeker zal hebben bijgedragen. Het Huis van Zeist herrees schooner dan ooit en de gunsteling van den koning-stadhouder Willem III wist hier zulk een weidsche pracht ten toon te spreiden, dat de dichter van het buiten zong als van een „vorstelijk goet”.

Dezen naam verdiende het ten volle.

Hier toch reikten natuur en kunst elkander de hand tot verkrijging van een grootsch geheel.

De groote lusthoven toch, — zoowel vóór als achter het „pragtig woonhuys”, — met hun heuvels en boschjes; hun beelden en fonteinen, hun waterpartijen en vijvers; en bovenal hun schat van in- en uitheemsche bloemen en boomen — zij vermochten wél bewondering te wekken bij ieder, die het voorrecht had, daar rond te mogen dwalen.

Het Slot bleef ongeveer een eeuw in het bezit van het geslacht Odijk.

Een kleinzoon van Odijk, genaamd Willem Adriaan, vrijheer van Bergen, verkocht de heerlijkheid in 1746 aan Cornelis Schellinger, een rijk Amsterdamsch koopman. Deze koop heeft aanleiding gegeven tot de zeer eigenaardige bestemming, welke het Huis in de nu volgende halve eeuw kreeg.

In dit tijdperk toch is de geschiedenis van het Slot die van de Broedergemeente.

Reeds vroeger hebben we in dit blad een beschrijving van deze gemeente gegeven, zoodat we ons thans beperken tot de vermelding van die bijzonderheden uit de historie der Hernhutters, welke ook betrekking hebben op het Slot. Cornelis Schellinger dan kocht de heerlijkheid Zeist met Driebergen en Blikkenburg voor de — vooral in die dagen — kapitale som van f 155.000.

Deze Schellinger nu kwam in aanraking met den toenmaligen leider der Hernhutters, den graaf van Zinzendorf. Beide mannen sloten vriendschap en eerstgenoemde gaf van de oprechtheid dezer verhouding wel zeer blijk, toen hij zijn Huis te Zeist ter beschikking stelde van de Broedergemeente.

Van dit aanbod werd in 1746 dankbaar gebruik gemaakt en

zoo nam de Broedergemeente haar intrek in het Slot, tot de gebouwen, die nu om de pleinen geschaard staan, gereed waren. De graaf zelf hield mede op het Slot langen tijd verblijf, tot de dood hem in 1760 aan zijn gemeente ontrukte. De Zinzendorfer laan, in de omgeving van het Slot, houdt onder meer zijn naam in herinnering.

Zeven jaar later verkocht Schellinger de heerlijkheid Zeist aan een dochter van Zinzendorf, Maria Agnes, later gehuwd met den graaf van Dohna.

Het Huis bleef echter ten dienste der Broedergemeente, totdat de reeks van genoemde gebouwen dezen dienst overbodig maakte. Het Slot werd dus verkocht en kwam nu achtereenvolgens in het bezit van de families van Laer, Nijborg, Staphorst, Huydecoper, totdat het op 27 Februari 1867 werd verkocht aan Vrouwe Henriette Maria Jacoba Voomborgh, gehuwd met Mr. C. B. Labouchère.

Vrouwe Labouchère woonde op het Hooge Huis tot aan haren dood op 1 Februari 1908. De naam dezer Vrouwe leeft nog in dankbare herinnering bij velen te Zeist, die haar hebben gekend en geacht, niet het minst om haar mildheid, waardoor zij velen ten zegen is geweest.

Groot was dan ook de deelneming, toen op genoemden datum de hoogbejaarde Slotvrouwe aan de haren en aan Zeist ontviel en onder bijzondere belangstelling bracht men haar ten grave.

Na den dood van Vrouwe Labouchère bleef het Slot in bezit der familie. Sinds 8 April 1910 is het eigendom en wordt het ook bewoond door kinderen van Vrouwe Labouchère en wel door Mr. René Labouchère en door Vrouwe Agnes Henriette Labouchère, gehuwd met Jhr. L. M. Schuurbeque Boeye.

Wanneer men, gaande over de breede slotbrug en het ruime voorplein, het „Huis van Zeist” door zijn hoofdingang achter de fraaie portiek betreedt, bevindt men zich onmiddellijk in de ruime vestibule, die doorloopt tot aan de achterzijde van het gebouw.

Links van deze vestibule, welke wanden zijn versierd met tal van oude prenten, bevindt zich de ridderzaal. Hier wordt het oog direct geboeid door een viertal fraaie schilderijen van Kruseman, die Bijbelsche tafereelen voorstellen. Men ziet daar in beeld gebracht Jezus met Martha en Maria; Jezus, de kinderen

zegenend; Jezus, het kruis opnemende; Jezus met den rietstaf.

Voorts bevindt zich in deze zaal een fraai borstbeeld van den Koning-Stadhouder Willem III, in wiens gunst de Heer van Odijk zich zoozeer verheugen mocht. Onder dit op een console geplaatst beeld prijkt het wapen der Nassau's.

Aan de andere zijde der vestibule vindt men het rijk beschilderde trappenhuis, vanwaar een fraaie trap voert naar de eerste verdieping.

Van de op deze verdieping gelegen biljartzaal uit geniet men een verrukkelijk uitzicht op Zeist. In een rechte lijn liggen daar de Nassaulaan, de Donkere laan en de Slotlaan, die te zamen één tunnel vormen van hoog opgaand geboomte.

(Slot volgt). J. J. MOERMAN.

Overneming verboden.

De Fransche Natuurkalender.

DE hoeveelste is het vandaag?"

— „De achtentwintigste, Neef, de achtentwintigste October”.

— „Bloeien er nog Heliotropen?”

— „Ja zeker, woudt u een takje hebben?” Ik plukte een paar frissche takjes en bood er Neef Piet een aan.

— „Citrouilles, dat zijn immers pompoenen?”

— „Ja Neef.”

— „En Aubergine, hoe noem jelui dat in 't hollandsch?”

— „O, dat is Datura. Doornappels is de hollandsche naam. Hoe komt u zoo aan 't fransch vandaag?” Neef Piet was namelijk jong geweest onder de naweeën van den franschen tijd, en had, om finantieele redenen, zijn leven lang een hekel gehad aan al wat fransch was. Maar op het oogenblik had hij blijkbaar een herinnering in 't hoofd, die buiten alle tierceering en aanverwante aangelegenheden omging.

— „Wel, ik dacht zoo aan dien franschen kalender...”

— „Wat meent u?”

— „Je weet toch wel, die republikeinsche kalender: Nivose, Pluviose, Ventose”....

— „Germinal, Prairial, Floréal”, voegde ik er aan toe. „Maar wat heeft die met bloemen te maken?”

— „Wel, voor iederen dag stond een bloem of een beest, of een hark, of een ploeg; maar meest bloemen. De 28e October was de verjaardag van Jan, goeden jongen, en dat was de dag van de Heliotrope. Dat bracht mij er zoo op. Je tante Lucie, die zoo droomerig kon wezen, plaagden wij er altijd mee, dat zij op den papaverdag thuis hoorde; maar zij trof toevallig op de aardbei. Moeder had de lelietjes-van-Dalen, 27 April!... Ja, ja...” En Neef verdiepte zich, half behaaglijk, half weemoedig, in gedachten aan zijn vroegste jeugd.

— „Maar hoe was dat dan, Neef? Hadt u, als kinderen, dat zelf bedacht, of was het officieel?”

— „Het was, eenige jaren vroeger, officieel geweest: tijdens de groote fransche revolutie. Zoek maar eens achter in mijn boekenkast, naar een „*Helvetischer Revolutionsalmanach für das Jahr 1800*”.

Een paar dagen daarna had ik het bedoelde boekje in handen. De inhoud begon met een dubbelen kalender, in de „oude” en in de „fransche” tijdrekening, in dezer voege:

Jänner.		Nivôse.	
Mittwoch	1. Neujahr.	Primiidi	11. Poix
Donnerstag	2. Mel. D.	Duodi	12. Thérébut.
Freitag	3. Enoch.	Tridi	13. Argile.
Samstag	4. Gottfried.	Quatridi	14. Marne.
Sonntag	5. Simeon.	Quintidi	15. Lapin.

enz.

Vrij algemeen bekend zijn wel de teeknachten, aan het weer ontleende, namen der maanden. Voelt gij geen Juligloed in het woord Thermidor; en ligt er niet een sombere herfstdag verscholen tusschen de letters Brumaire? Men weet ook, dat de fransche republiek van omstreeks 1800 niet bij weken rekende, maar bij „décades”: tientallen van dagen, die dus den naam kregen van „Primiidi, Duodi”, enz. Doch veel minder is de herinnering bewaard gebleven aan de merkwaardige wijze, waarop men, bij het schrappen van al wat naar kerkelijke plechtigheid zweemde, had trachten te voorzien in de leegte, door het wegvalen der heiligendagen veroorzaakt.

Aan zekeren literator Fabre d'Eglantine, dichter van het destijds veelgezongen lied: „Il pleut, il pleut, bergère...”

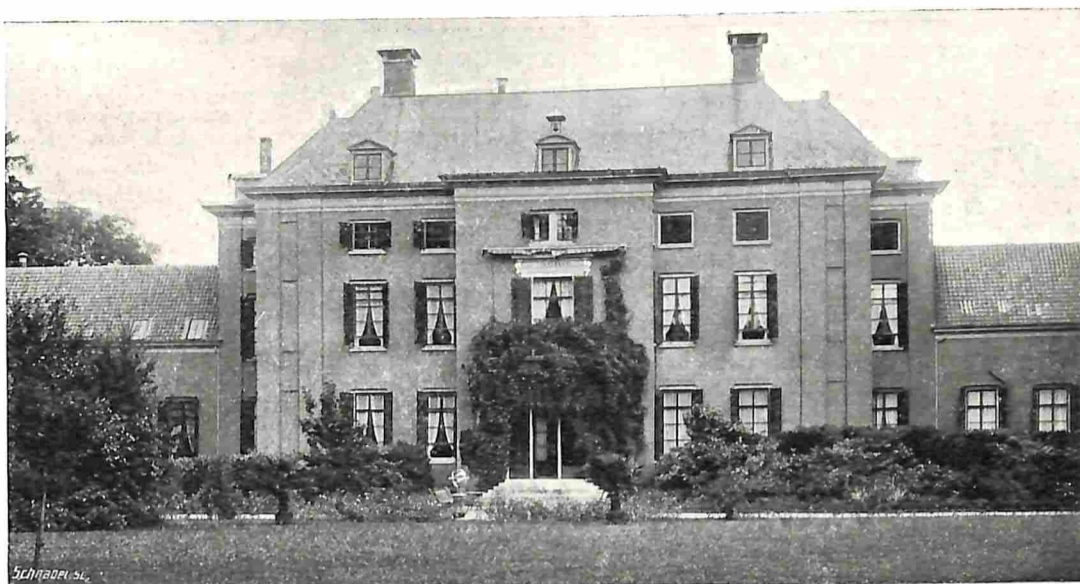

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET SLOT VAN ZEIST. ACHTERZIJDE.

was door de politieke autoriteiten opgedragen, dat zaakje in elkaar te zetten; en hij had zich van die taak met groote accuratesse gekweten. Zooals Neef zei: voor de heiligen waren bloemen enz. in de plaats gekomen. Daar, in den ouden heiligenkalender, geregeld iedere dag een patroon had gehad, zoo was nu ook voor elken dag een plant of iets anders gekozen. Niet altijd bloemen. Waren die in den winter niet gemakkelijk te vinden, dan behield zich de kalender met delfstoffen, zooals zand, klei, kalk; totdat sneeuwklonken en hunne tijdgenooten de bloemenreeks begonnen, die in den herfst door vruchten en andere producten uit het plantenrijk werd aangevuld. Daarenboven was het zoo ingericht, dat telkens voor den vijfden dag eener décade een huisdier, en voor den tienden dag een of ander landbouwgereedschap gesteld was. Dit zou nu alles netjes rondgelopen zijn, indien het aantal dagen van het jaar juist in tien deelbaar was geweest. Maar de zes-en-dertigste décade eindigde met den 30en Fructidor (17 September); en vóór den eersten Vendémiaire moesten nog vijf dagen verlopen. In dit bezwaar was voorzien door de „jours complémentaires”, gewijd aan „la Vertu, le Génie, le Travail, l'Opinion, la Récompense”.

Neef Piets hart werd er jong van, met ons in dat boekje te bladeren. Allerhande bijzonderheden kwamen bij hem boven. „Op den 10en September”, vertelde hij, „plachten wij naar noten te gooien en ergerden ons als ze nog niet rijp waren. Dat moesten ze toch zijn, want het was „le jour des noix”. Ja, 't was wel fransch, maar het was toch aardig!”

En Neef en ik, nu beiden tamelijk onpartijdig tegenover de nagedachtenis der fransche republikeinen, verdiepten ons in het tintelende leven, dat er spreekt uit die poging, om, tegelijk met de staatkundige omwenteling, de vernieuwende beginselen ook dadelijk op allerlei maatschappelijk gebied door te voeren. Men bewondert te recht de levenskracht der mannen, die, te midden van de woelige en bloedige tooneelen van het Schrikbewind, zich bezig hielden met het samenstellen van een wetboek, waaruit later het Code Napoleon is geworden. Maar hoe eigenaardig uit

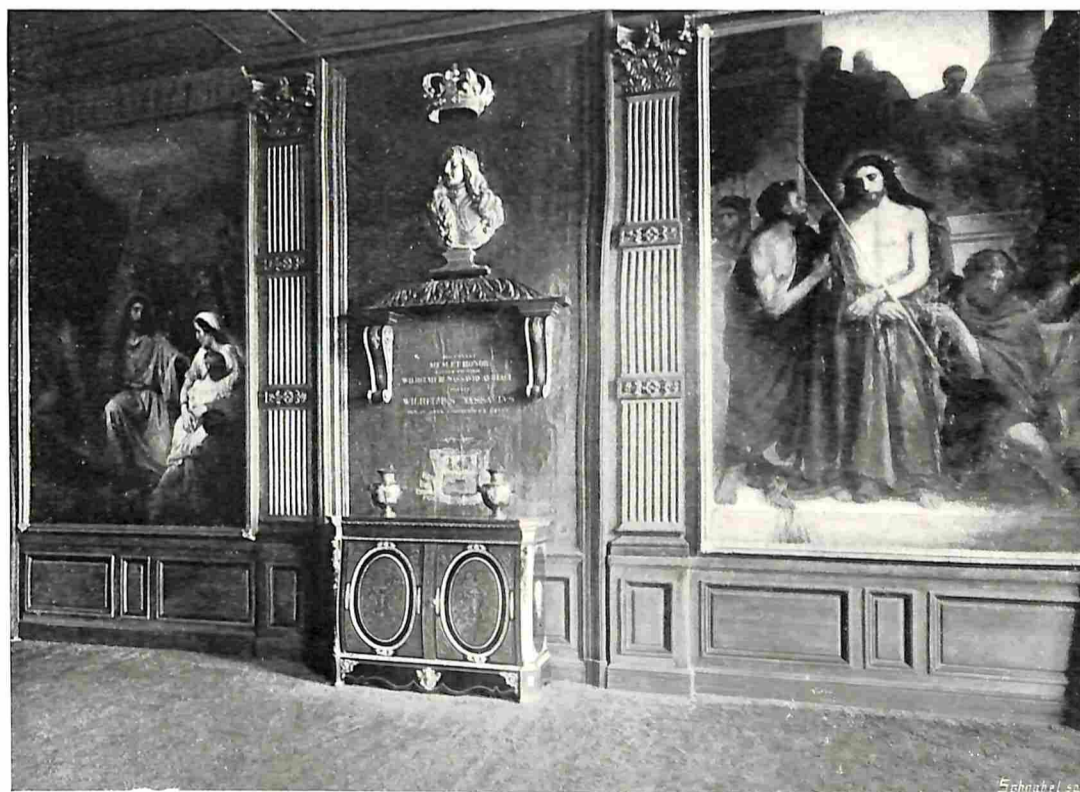

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET SLOT VAN ZEIST. WANDDETAIL IN DE GROOTE ZAAL.

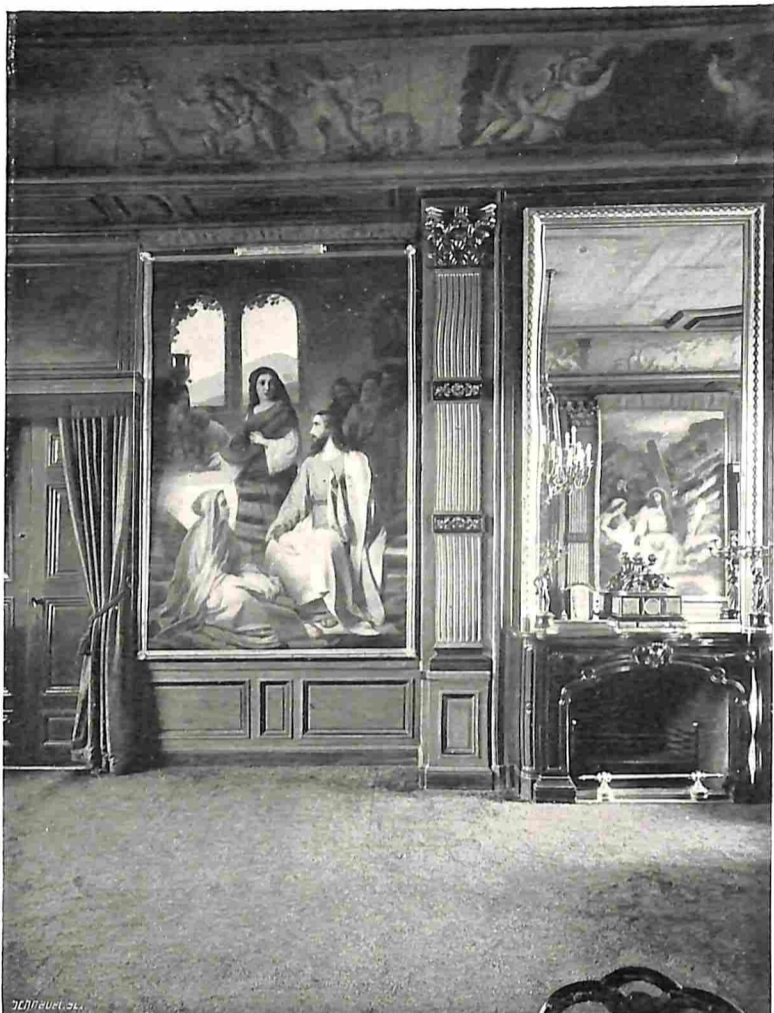

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET SLOT VAN ZEIST. WANDDÉTAIL GROOTE ZAAI.

zich dan niet de geest dier dagen in dezen, al naardat men het noemen wil, naïeven of genialen kalender! In alles moest verandering komen; geen onderdeel van 't dagelijksch leven was te gering om in de plotselinge hervorming te deelen. Aan scheppingskracht ontbrak het niet; en een oorspronkelijke inval had, meer dan in gewone tijden, kans van toegejuicht te worden. Met welk een vluheid is hier partij getrokken van het beetje natuurkennis, pas door Rousseau op het tapijt gebracht! Hoeveel onbehouwen, maar karakteristieke poëzie ligt er in al die ploegen, eggen, zeisen, ossen, als actief ingrijpenden factor tusschen de door de natuur geschonken grondstof, vertegenwoordigd door delfstoffen, boomen en bloeiende kruiden!

En dan die „jours complémentaires!“ Zeker, zij hangen samen met de beruchte Septemberfeesten. Maar ligt er niet in de keus dier namen de uiting eener bekentenis — en wel in dit geval van een onwillekeurige, misschien onbewuste, maar daarom te treffender bekentenis — dat de menschheid alleen bij de stoffelijke

natuur rondom haar het leven niet kan houden? Dat zij bij en boven boomen en bloemen, hoe schoon ook, en koorn, hoe nuttig ook, en karren, wagens, spaden, hoe onontbeerlijk ook, en dieren, hoe na ook aan ons verwant, — nog steeds iets anders noodig heeft, wat alleen den menschelijken geest aangaat: onder den een of anderen vorm geestelijke idealen?

Overneming verboden.

G. C.

De glazen in de St. Janskerk te Gouda.

DE tijd, waarin ons de glazen van deze kerk verplaatsen, valt samen met het tijdstip, waar elders reeds de bloei van het glasschrijven, zooals onze voorouders het zoo juist wisten uit te drukken, tot de geschiedenis begon te behooren. Of is het niet een schrijven, dat deze glazenmakers doen en wel in een schrift en een taal, die wij allen verstaan, hetzij wij zonen zijn van de lauwe Westersanden of dat ons vaderland is waar de zon ontwaakt?

Alleen kan tusschen ons verschil in waardeering bestaan: over de voorstellingen en hun versgeven en deze zullen in diepte verschillen naarmate wij, waanwijsheid buiten gesloten, behooren tot hen, die, met hooger licht bestraalt, diepten en dalen in de kunst vermogen te peilen. Zonder mij tot die hoog-begenadigden te rekenen, geloof ik toch, op gezag van meer bevoegden, u te kunnen zeggen, dat Gouda werken van die glasschrijvers of glasschilders bezit, die tot het voortreffelijkste op dit gebied behooren, zoo niet *het* voortreffelijkste.

Gouda had het voorrecht in de 16^e eeuw binnen zijne muren tal van glasschrijvers te hebben, waarop het met recht prat kon zijn. Gelukkig dat het werk der voortreffelijksten de stormen op geestelijk en wereldlijk gebied doorstaan heeft en dat tot heden toe de burgerij van Gouda zich bewust is van de schatten, die zij bezit.

Schatten, die menige stad in binnen- en buitenland haar benijdt. Schatten, waarbij in zekeren zin de grenzen van het mijn en dijn komen te vervallen, omdat zij tot de wereldschatten behooren, doch met echt nationalen tint, Nederlandsch in merg en been.

Benijdenswaardig gij mannen, die u voor tijdgenoot en nageslacht gedenkzuilen schiept, die niemand koel voorbij gaat.

Aan ieder hebben zij iets te zeggen, hetzij uit een aesthetisch, hetzij uit een technisch oogpunt.

Wanneer ik namen van glasschilders noem, dan spreekt het, dat de broeders Dirk en Wouter Crabeth op den voorgrond treden. Geen mindere dan onze koning-dichter Vondel zong hun lof, onder hun in 1671 uitgegeven portretten aldus:

Offert Wouter met Elias,
Doove verf schijnt hemels vier;
Eet hij 't Paaschlam met Messias,
Zijn penseel vol aard en zwier,
Draaft te geestiger en stouter,
Zet zijn beeld op 't schilders outer.

Didriks uurglas is verlopen;
Nog volhardt hij, door St. Jan
't Volk te leeren en te doopen,
Daar het grimmelt om dien man
Zoo vol ijver als boetvaardig.
Is die held geen kunstkroon waardig?

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET SLOT VAN ZEIST. WANDDÉTAIL IN DE EETZAAL. (LINKER SLOTVLEUGEL).

Hun leven en strijden aan ons te laten voorbijgaan, hun worstelen met wat hun geest wilde schrijven en wat de materie hun in dien tijd toestond, is een studie, die hun werken verdient. Vergun mij echter, dat ik dit onderwerp alleen aanstip, als zijnde meer het gebied van den technicus. Het leven van den mensch heeft gelukkig meer dan eene zijde, te samen vormen zij bij den waren mensch één geheel en zoo kunnen wij de Crabeth's ook in verband met hun huiselijk leven beschouwen en vragen stellen. In welken kring groeiden die broeders op en in welke omgeving werkten zij? Hier opent zich een veld voor de fantasie. Schaarsch is wat wij van hen ten dezen opzichte weten.

Tevergeefs vragen wij in de eerste plaats wie hun moeder was, omdat zij toch gewoonlijk een stempel op den jongen mensch drukt, die het geheele leven door zijn invloed doet gelden. Zelfs over wat hun vader was, loopen de meeningen uiteen. Wisten vroegere schrijvers ons hem voor te stellen als Pieter Krepel of Krepele, aldus genoemd, omdat hij mank liep en van hem te vertellen, dat hij marktveger was, later is gebleken, dat hij reeds het vak uitoefende, waarin zijne zoons eens zóó zouden uitblinken. Met recht kan men dan ook van hen getuigen, dat in het glasschrijven bij hen

de fakkels van hand tot hand gingen. Daar beide broeders te Gouda geboren zijn, zou deze stad aanspraak kunnen laten gelden op het bezit van een gedenkteekeken of plaat, herinnerende aan die groote meesters. Maar terecht begreep en begrijpt men, dat een dergelijke hulde verbleken zou bij de eerezuil, die het broederpaar in zijne hulde vindte. De Vereeniging „Crabeth” 1) tooide zich met hun naam, omdat hij meer zegt dan een omschrijving.

Ons is bekend, dat beide gehuwd waren. Maar alleen de naam van Wouter's echtgenoot, Neeltje Goverts van Proyen, is bekend.

Dit is om zoo te zeggen wat wij van hen weten. De vraag naar hun geboortejaren is evenmin te beantwoorden als die naar hun sterfdagen. 2)

Gelukkig is de laatste vraag overbodig, omdat dergelijke geesten tot de onsterfelijken behooren.

Wanneer wij hun werk nagaan blijkt, dat in deze kerk, die in 1552 gesticht werd, 9 glazen van Dirk en 4 glazen van Wouter gevonden worden. De andere zijn van leerlingen der Crabeth's en anderen.

Die glazen zijn merkwaardig ook met het oog op de schenkers. Vriend en vijand uit één zelfden tijd trekken aan ons voorbij: naast een Willem den Zwijger staat een Philips II.

Wat bovendien vermeldenswaard is, is dat de beeldenstorm en overdreven godsdienstige uitingen gelukkig zonder schending aan hen voorbij trokken, dat de voorstellingen der Heiligen geen aanstoot gaven, evenmin als de zinspeling op het lot der beeldenstormers.

Dankbaar mogen wij zijn, dat de Goudsche burgerij — zoo bij haar in dezen strijd gevoerd is — terecht begrepen heeft, dat het hier een vergriep gold aan ongeëvenaarde kunstschaten. Schatten, wier waarde steeg, naarmate men later doordrongen raakte van het denkbeeld hier te doen te hebben met een verloren kunst. Een kunst, die eerst in onzen tijd weer nieuw leven wordt ingeblazen.

Wij Nederlanders zijn menschen, die wikken en wegen, vooral waar geldelijke belangen betrokken zijn. Wanneer wij deze glazen zien, gemaakt in een tijd, dat de oorlog uitroep wel gewettigd: Wat waren die menschen breed aangelegd, wat hadden zij nog over voor hun bedehuis! Laat ik u een enkel getal noemen wat voor een glas betaald werd. Het bedrag pleit tevens voor het goedkoop werken der Crabeth's. Zoo ontving hij voor het glas, dat de Hertogin van Parma schonk, 10½ stuiver per voet.

Zelfs al brengt men het verschil in geldswaarde van nu en toen in rekening, dan is nog het bijvoeglijk naamwoord „goedkoop” op zijn werk toepasselijk en hebben wij hier te doen met een van die tegenstrijdigheden met de spreekwijze:

„goedkoop duurkoop.”

Hun snelheid van werken blijkt wel hieruit, dat Wouter binnen den tijd van zes jaren drie groote glazen maakte. Dirk werkte nog vlugger en leverde in drie jaren zes glazen.

Bekruipt u de lust te weten, waar zij werkten binnen Gouda, dan zijn wij wel in staat u hun woonplaatsen aan te wijzen. Zoo woonde Dirk aanvankelijk op de Zeugstraat. Hij overleed achter op de Gouwe, tegenover de Turfbrug, het vierde huis zuidwaarts van het Nonnenwater af. Wouter overleed achter de Vischmarkt N.Z. naast het hoekhuis op de Gouwe.

Verlangt gij de portretten der mannen te zien, wier namen steeds aan dien van Gouda zullen gekoppeld blijven, begeef u dan in de kerkekamer en gij zult bovendien zien, dat beide in het volle genot van hun gezichtsvermogen zijn. Op hen is dus het verstand niet toegepast. Menig kunstenaar toen de oogen uitgestoken werden ter voorkoming, dat hij elders zijn kunstwerk herhaalde of zelfs in verbeterden vorm maakte.

Toch kan de overlevering niet zwijgen van naijver, één trekje moet toch verteld worden en wel, dat de broeders in elkanders tegenwoordigheid steeds hun werk bedekten!

Wij laten de vertrouwbaarheid van dit verhaal in het midden.

Daar hun werk onderling verschilde, spreekt van zelf, het waren immers meesters in hun kunst. Eigenaardig getuigt dan ook een schrijver van hen „hetgeen Dirk doet door zijn diepzels, werkt Wouter uit door zijn verwen”.

Voor ons zijn die glazen vol leven, hetzij de zon met hare tintelende stralen het tafereel verlicht tot in de schuilhoeken, hetzij dat de strijdende stralen alles in een wazigen, maar toch harmonieusen sluier hullen.

Eere aan Gouda, dat alle tijden door in meer of mindere mate voor deze kunstschaten zorgde. Van die zorg uit vroegere dagen getuigt, volgens de rekening het afeitsen van sommige der oorspronkelijke cartons, hun bewaring

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET SLOT VAN ZEIST. OUD-HOLLANDSCHE SCHOUW.
(LINKER SLOTVLEUGEL).

en later laten maken van teekeningen door Christoffel Pierson, Boëthius en Lepelaar. In onzen tijd heeft Gouda wederom zich aangegord voor de noodige herstellingen, want, zooals bekend is, worden de glazen met Rijkssubsidie hersteld.

Zal ik nu nog de andere kunstenaars gedenken: dien Adriaen G. de Vrije, dien Dirk van Zijl, dien Daniël Tomberg, dien Willem Tybaut, dien Cornelis Klok, dien Cornelis IJsbrandsz. Kussens en dien Klaas Jansz.?

Doch ik verge de reeds te veel van uw geduld, al geldt het hier ook personen, wier werken een Vondel bezong.

Overneming verboden.

F. A. HOEFER.

1) De Vereeniging „Crabeth” tot instandhouding van oude geschilderde glazen in Nederland.

2) Dirk overleed vóór 8 Juli 1577 als weduwnaar, Wouter nog gehuwd vóór 28 Mei 1590.

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET SLOT VAN ZEIST. HAL IN DEN LINKERVLEUGEL.

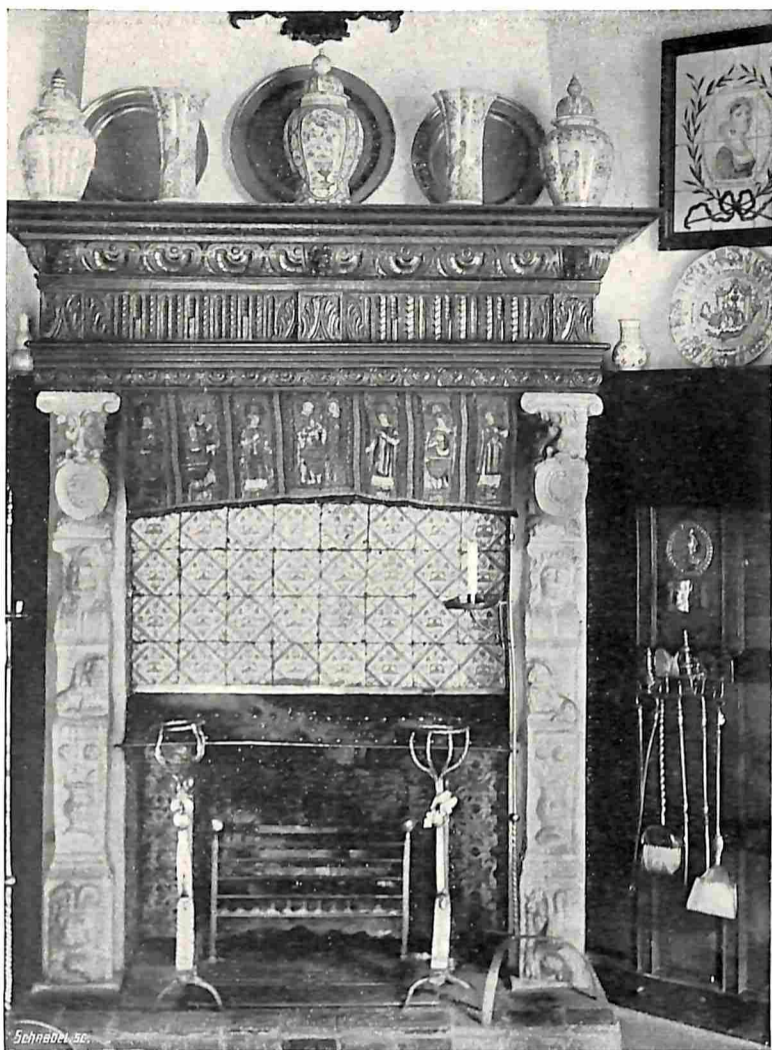

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET SLOT VAN ZEIST. SCHOUW IN DE EETZAAL.
(LINKER SLOTVLEUGEL).

UIT DE GESCHIEDENIS VAN HET WINTERKONINKJE.

WINTERKONING, roitelet, king-bird, Zaunkönig — heel Europa heeft dit grijsbruine vogelke met het leuk opgewipte staartje tot koning gekroond. We behoeven niet te verwijzen naar het zoo bekende verhaaltje van de vogels, die een koning wilden en waarin de winterkoning zich door list nog boven den adelaar wist te verheffen; 't is een oude legende, welke in haast alle landen nog loopt en ook bij ons volk geen onbekende is. Wij vonden een variant daarvan uit den Gelderschen volksmond opgeteekend in een meer dan zeventig jaren oude almanak. De vogels zetten daar den brutalen winterkoning voor straf gevangen in een molshoop, waarbij als bewaker de uil werd aangesteld; bij zonsopgang liet deze echter den kleinen schalk ontsnappen. Daarom bespotten nu alle vogels den uil.

Dit motief vindt men ook elders in den volksgeest terug. Zoo is er een overoude fabel, welke vertelt dat de winterkoning het vuur uit den hemel op aarde zou hebben gebracht, doch daarbij al zijn veeren verschroefde. Normandische boeren vullen dit verhaal aan en zeggen dat alle vogels toen den kleinen held een van hun veertjes gaven om er zich mede te bedekken, behalve de nurksche uil.

Sedert dien verbergt de uil zich overdag, omdat hij uit schaamte de andere vogels niet onder de oogen durft te komen.

Wie zou het kleine, vlugge winterkoninkje, dat onze dorre, wintersche hagen met zijn helder geluidje verlevendigt, een kwaad hart kunnen toedragen? En toch, — er is bij de afstammelingen der oude Kelten een wrok tegen dezen vogel, een afkeer van zijn wezen, welke zich juist in het hartje van den winter manifesteert. Kersttijd staat vanouds, vooral in Ierland, in het teeken der vervolging van den winterkoning door de jeugd. Ook daar kent men de legende, welke hem zijn koningskroon door list bemachtigen deed; — wij vinden dat meer guitig dan rechtaf slecht! Zijn kwade teeken is dan ook van anderen aard en vindt oorsprong in den algemeenen ban, waaronder zoo vele planten en dieren, eenmaal attributen en zinnebeelden uit naturalistischen eeredienst, verzonken bij het baanbreken van Christelijke vereeringsvormen.

De Druiden der Britsche Kelten gebruikten het lied van den winterkoning als waarzeggend teeken, de vogel zelf deed bij wichelarij dienst, was vereeringsvoorwerp bij de heidensche midwinterfeesten en werd als zoodanig, toen die door de Kerstmisviering vervangen werden, naar het rijk van den Booze verwezen. De Engelsche vogelnaam „Wren”, verwant met drean of dhruleen in het Iersch, beteekent „druïdenvogel”, waarzeggende vogel.

Evenals met Palmphaschen bij ons de jeugd placht rond te

loopen met een versierden broodhaan op een stok, in een kunstig samenstel van palmgroen en gekleurde linten, zoo gaan op den tweeden Kerstdag de Iersche jongens een omgang houden met een „wran bush”. Het is een kleurig versierde hulsttak, waardoor klimopraken geslingerd zijn, terwijl op den top een levend winterkoninkje is vastgebonden. Zelf dossen ze zich ook uit met bonte, wapperende linten of met mombakkessen en zingend gaan ze de dorpshuizen langs, natuurlijk om centen en koek.

Op Kerstdag zijn ze in tierende troepen het veld ingetrokken en hebben links en rechts op dorre bremstruiken en doornhagen geslagen om den kleinen winterkoning na te jagen tot ze het arme vogeltje levend te pakken kregen. In triomf werd het door de lawaaiende wran-boys dorpswaarts gevoerd, naar den eisch zouden ze den ommegang met den wran kunnen maken.

Het lied dat daarbij gezongen wordt is typisch genoeg, ook ter vergelijking met soortgelijke refreinen bij ons, om het hier te vermelden:

The wran, the wran, the King of birds,
St. Stephen's Day he was caught in the furze;
Although he is little, his family's great,
So I pray you, kind lady, to give us a trate,
Sing holly, sing ivy, sing ivy, sing holly,
To keep a bad Christmas it is but a folly;
For Christmas comes but once a year,
And when it comes it brings good cheer.
Shake, shake, shake the box!
All silver, and no brass;
Up with the kettle and down with the pot,
Give us our answer and let us be gone.

We hunted him up, we hunted him down.
Till one of the wran-boys knocked him down.
Mr. . . . is a worthy man,
Unto his house we' ve brought the wran;
The wran, the wran, as you may see,
Is guarded by the holly-tree.

God bless this household evermore,
To all the sick their health restore,
Shake, shake, shake the box!
All silver and no brass;
And if you fill it with the best,
We'll pray that in Heaven your soul may rest.
But if you fill it with the small,
It will not do for our boys at all!

Zooals men ziet, 't is al net als hier te lande: „Hier woont een brave man, die veel geven kan!” of „Geef ons een centje, dan gaan we voorbij!”

Sint-Stephen's Day valt samen met den tweeden Kerstdag, en de legende heeft ook de herdenking van dezen martelaar gecombineerd met de vervolging van het winterkoninkje, in sommige streken „duivelsknechtje” genaamd.

Stefanus, vervolgd door de Joden, zou zich onder de gaspel-doorns verscholen hebben, en was vast aan hun aandacht ontsnapt, had niet een winterkoninkje door luid zingen hunne schreden daarheen gevoerd. Het zou dan ook niet meer dan recht zijn, het verraderlijke ding met steenen dood te gooien, evenals de verbitterde Joden den heiligen Stefanus gedaan hebben!

De toespeling in het lied op het groote gezin van den kleinen winterkoning ziet op zijn talrijk broedsel, uit een zes- tot negental eitjes bestaande.

Gelukkig voor deze vogeltjes laat men hun broednesten, welke zoo kunstig samengevlochten zijn en om de practisch aangebrachte zijopening hun den wetenschappelijken bijnaam troglodytes of hobbewoners bezorgen, ginds in den regel ongemoeid.

De vrees om een hand te steken in de woning van den druïdenvogel is daar de oorzaak van; de slang toch, welke men op den nestbodem als bewaker der eieren fabelt, zou toeschieten en der druïden wraak voltrekken.

Hoe verwonderlijk langlevend is toch alles wat eenmaal uit de volksziel gesproten is, hoe schittert voor immer het gouddraad, waaruit de legenden geweven zijn, om de eenvoudige dingen dezer wereld! Welk een innerlijke pracht in al die uiterlijk zoo simpele volksmeeningen en gebruiken, — als we maar steeds wisten te vinden de bron, welke gelegen moet zijn in het rijk der symbolen, der verbeeldingsvormen van groot-menschelijke levensvereering.

Overneming verboden.

G. DE GRAAF.

RECTIFICATIE.

Onder de twee eerste foto's bij mijn artikel *Koekoek* in het nummer van 18 Januari gelieve men als naam van den fotograaf te lezen: J. Vijverberg, Noordgouwe (Z.). Eere wien eere toekomt.

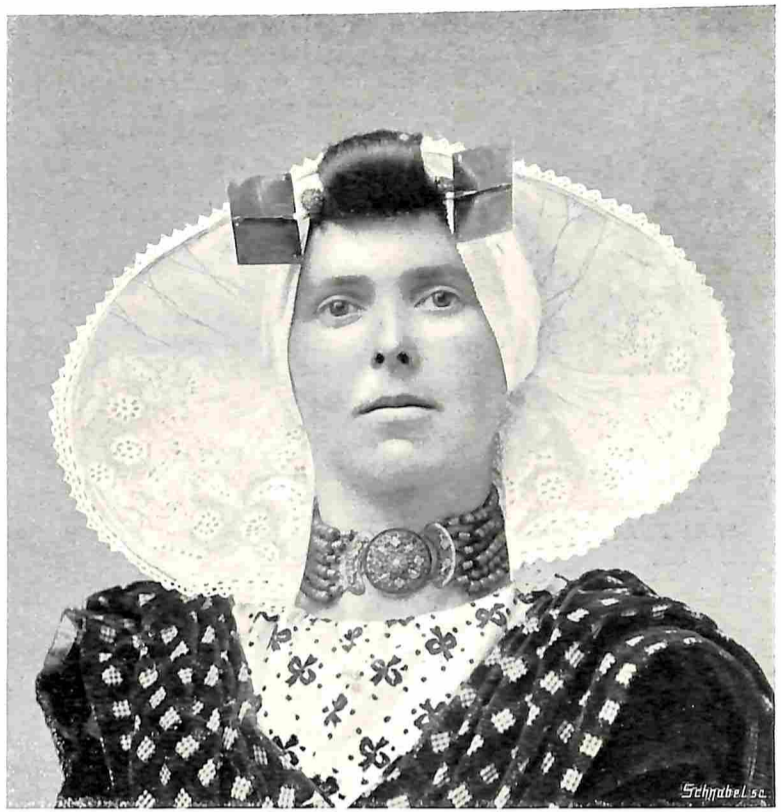
De foto van den heer Burdet, bij datzelfde artikel, is afkomstig uit de stereocollectie van W. Versluys te Amsterdam.

A. B. WIGMAN.

Foto's C. Vreedenburgh Jr.

Schnabel sc.

VROUWEN MET GOESCHE- OF ZUID-BEVELANDSCHE SIERADEN.

DE SIERADEN BIJ DE KLEEDERDRACHTEN IN DE VERSCHILLENDE PROVINCIES.

(Vervolg).

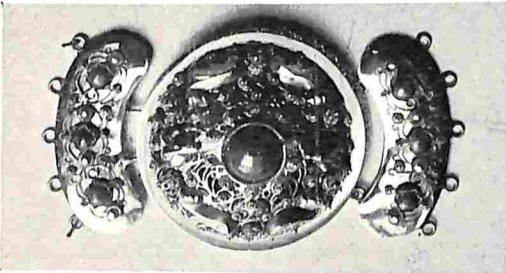
ZOO verschillend en met zulke besliste kenmerken als de sieraden der vrouwen zijn die der mannen nooit geweest. Integendeel; er heeft steeds een trek van gelijkheid door de kleeding van den boer in verschillende streken van ons land gelopen. Om te beginnen was en is nog een algemeene dracht: twee rijen witzilveren knopen van het bekende Zeeuwsche model op de gekleurde borstrok en aan den hals twee gouden knopen, welke het onderhemdsboord bij elkaar houden. In die knopen zijn een tweetal modellen te onderscheiden, nl: de gewone Zeeuwsche knoop geheel van draadwerk en de knoop welke door een bol van plaatgoud gevormd wordt, belegd met knopjes en spinnetjes in geometrischen vorm. De eerste komt voor langs de Noordzee van Zeeland tot den Dollar; de tweede in Zeeland, Z.-Holland en om de Zuiderzee. Reeds op zeer jeugdigen leeftijd vormen de knopen een onafscheidelijk deel van de kleeding en hebben zelfs in de eerste levensjaren der kinderen een bestemming: uiterlijk onderscheid tusschen jongens en meisjes, die tot het vierde jaar dezelfde kleeren (rokken) hebben. De jongens dragen dan een zilveren knoop onder de mouw en als de dreumessen loopen, komen twee zilveren, soms gouden knopen op het hemsboordje!

CANNETILLE OORBEL. (Zeeuwsch-Vlaanderen).

Ook ooringetjes hebben zeer langen tijd tot de mannsieraden behoord. Zéér, zeer eenvoudig zijn zij altijd geweest. Niets dan een rond oogje van zilver of van goud. Soms ook was daarin een of ander motief aangebracht zooals een ankertje of twee gekruiste schopjes. Nu gaan ze er meer en meer uit, maar toch... in Schoonhoven wordt door een enkelen zilversmid, een specialiteit trouwens in ooringetjes, wel 1000 paar in de maand vervaardigd. Onbegrijpelijk, als men nagaat hoe weinig men mannen met ooringen aantreft.

De bekende horlogeketting met seignetten, langen tijd zelfs een stads-mode-artikel, is eveneens een overal voorkomend artikel, door de boeren en door de visschers gedragen, evenals de zilveren sigarenpijpjes met een vogeltje of paardje en de portemonnaies of sigarenkokers belegd met dunne gegraveerde zilveren of gouden

DRIEDEELIG GOUDEN SLOT VOOR BLOED-KORALEN KETTING. (Walcheren).

plaatjes. Wat eenig onderscheid maakt zijn de gordelplaten of z.g. „broekstukken”, welke in Zeeland, Volendam, Marken, Urk en ten O. der Zuiderzee worden gedragen. Soms bestaan die uit een groote 17e eeuwse zilveren munt — of namaak daarvan. De bolvormige en de platte knopen wisselen elkaar af; zij bereiken niet zelden een middellijn van 6 à 8 c.M. Zij zijn of uit draadwerk vervaardigd, of uit twee bolle platen, op elkaar gesoldeerd, waarvan de bovenste een of andere voorstelling weergeeft, meest een bijbelsch tafereel. Die voorstellingen zijn meestal een mysterie, deels door de onduidelijke uitbeelding deels door de onzuivere uitvoering. De woorden van Prof. Gallée, dat een studie van de werkplaatsen en hun invloed van belang is, zijn vooral hierop van toepassing, want zoo oppervlakkig zou men vermoeden, dat die afbeeldingen een zelfverkozen uiting waren van de bevolking, te meer waar die over 't algemeen kerksch is. De werkelijkheid leidt tot een andere ervaring: noch de koper weet waarom hij juist die knoop verkiest, noch de fabrikant weet waarom hij juist die voorstelling liet in beeld brengen. Wèl weet de laatste, dat hij niet beginnen moet met nieuwe ideeën, nog minder met nieuwe motieven of stijlen.

De vervaardiging van verschillende dezer sieraden neemt een aparte plaats in de Hollandsche goud- en zilverindustrie in. Zij heeft haar centra en haar specialiteiten. Hoorn, Leeuwarden en Groningen zijn langen tijd voor het Noorden de steden geweest waarin de provinciale sieraden gemaakt werden. En voor Zeeland is het voor een zeer klein deel Goes en Dordrecht, maar voor het grootste deel Schoonhoven. Hoe interessant ook, het is ondoenbaar de vervaardiging van de verschillende voorwerpen na te gaan; hoogstens kunnen we het eigenaardige aanstippen. Zoo b.v. van de Friesche kap, waarvan we boven reeds schreven dat zij geslagen werd. Dat gebeurt uit één stuk goud, dat al dunner uitgeplet wordt onder de onophoudelijke slagen van het hamertje en tegelijkertijd rondgewelfd tot een prachtig-strakke kap, zonder één butts of bult. Dat vereischt een beheerschen van het vak.

CANNETILLE OORBEL (Oostburg).

PORTEMONNAIE MET ZILVER BESLAG. (Oostburg).

Foto C. Vreedenburgh Jr.
HORLOGE-
SLEUTELTJE.

Evenzeer vergt de strakheid der hoofdstukken vaardigheid van den werkman. Zoo licht buigt de gouden plaat krom, vooral onder het soldeeren der achterstukken; dan wordt de effen glans onderbroken en dat mag niet.

Wat òók een vereischte is van de hoofdstukken: de keurteekens door den rijkswaarborg erop geslagen moeten op een bepaalde plaats staan, anders zijn ze voor den fabrikant onverkoopbaar. Noch bij de krullen, noch bij de hoofdstukken mag daarvan een centimeter worden afgeweken.

De bewoners van de Zuid-Hollandsche en Zeeuwsche eilanden zijn bij uitnemendheid kenners van keurteekenen, beter dan het meer ontwikkelde en van alles meepratende stadspubliek! Zij weten het 14-karaats teekenen te onderscheiden van het 18-karaats, kennen het verschil in het waarborg- en belastingteekenen.

Zij eischen gewaarborgd goud of zilver voor hun sieraden; metaal van minder gehalte of doublé komt niet voor dan in een of ander medaillonnetje of armbandje, dat met de provinciale dracht niets te maken heeft.

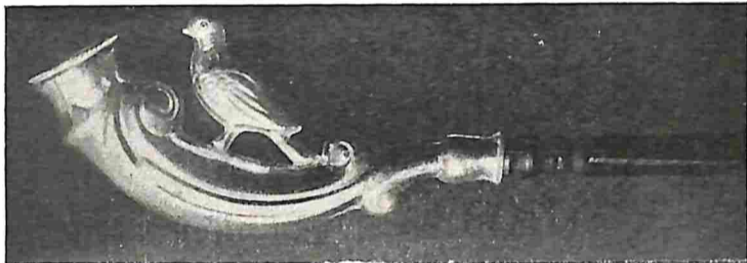

Foto C. Vreedenburgh Jr.

PIJPJE.

In het volgend nummer tot slot iets over het cannetille, het draadwerk in goud of zilver.

C VREEDENBURGH JR.
(Slot volgt).

Overneming verboden.

Foto C. Vreedenburgh Jr.

WALCHERSCHE DRACHT, MET DE OUDE
VOORHOOFDSNAALD,
(EEN ONGEHUWDE VROUW HEEFT DEZE BOVEN DEN
LINKERSLAAP).

Het liefdeleven van den eikenspinner.

(Slot).

DE volgende proeven leeren me, dat iedere stof, onverschillig welke, 't eikentakje, dat mij op 't spoor bracht, kan vervangen. Eenigen tijd, voor er bezoek kan verwacht worden, zet ik 't wijfje op een leger van laken, of van flanel, nu eens van watten, dan weder van papier, ja zelfs leg ik haar op een minder zacht bed, op hout, op glas, op marmer. Na een contact van eenigen duur oefenen al deze voorwerpen op de mannetjes dezelfde magische werking uit, als het wijfje zelve, ja ze behouden deze eigenschap in meerdere of mindere mate.

Bedienen we ons van een der voor ons doel meest geschikte stoffen, van flanel bijv., en we zullen iets eigenaardigs beleven. In een lang reageerbuisje of nog beter in een stopflesch met nauwe opening, juist wijd genoeg om den vlinder toegang te verlenen, breng ik een stuk flanel, waarop 't wijfje den geheelen morgen heeft doorgebracht. De bezoekers gaan er in, spartelen er in rond, maar kunnen er niet weer uit. Ik heb hun een muizenval klaargemaakt, waarin ik ze zou kunnen afmaken. Maar ik bevrijd de ongelukkigen en breng het stuk flanel in een doos, die ik daarop volkomen sluit. De onbezonnen bezoekers gaan dan toch opnieuw de reageerbuis binnen, duikelen opnieuw in de val, aangetrokken door den geur, dien het daarmee doortrokken flanel aan 't glas heeft meegedeeld.

't Lokaas zelf laat nergens een zichtbaar spoor achter. Op het papier waarop het wijfje kort te voren heeft plaats genomen, en waaromheen de mannetjes zich verdringen, is geen plekje, geen spatje te zien, 'tis nog even schoon als voor 't oogenblik, dat 't wijfje er zich op nederzette.

Het product zelve schijnt zich uiterst langzaam te ontwikkelen, er moet eerst een weinig van aanwezig zijn, alvorens het zijn krachtadige werking kan doen gevoelen. Wordt het wijfje van haar zitplaats verwijderd en ergens anders neergezet, dan verliest ze onmiddellijk haar aantrekkelijkheden en laat de omgeving onverschillig; eerst wanneer de rustplaats, door een langdurige aanraking van haar geur doortrokken is, komen de gasten opnieuw opdagen en geniet ze de eer van een druk bezoek.

De tijd, waarop die waarschuwendende stroom merkbaar wordt, is verschillend en hangt van de vlindersoort af. Het pas geboren insect heeft eenigen tijd noodig om te rijpen en de retorten in gereedheid te brengen. 't Wijfje van den Grooten Nachtpauwoog, in den vroegen morgen geboren, ontvangt soms dienzelfden avond nog, anders den volgenden dag, na een voorbereiding van veertig uren, reeds bezoek. Dat van den monnikvlinder stelt 't visite-uur wat langer uit: haar huwelijk wordt pas na twee of drie dagen afgekondigd.

Laten we ten slotte nog even terugkomen op de rol, die de sprieten vermoedelijk spelen. Het mannetje van den monnikvlinder heeft ze net zoo prachtig, als dat van den Grooten Nachtpauwoog, die ook in liefdezaken denzelfden ijver vertoont.

Met dezen herhaal ik mijn bekende amputaties. Niemand der geopereerden keert weder, maar daaruit mag nog absoluut geen conclusie getrokken worden, omdat de Groot Nachtpauwoog ons heeft doen zien, welke andere ernstiger oorzaken erbij in 't spel zijn.

Bovendien stelt een andere spinner, de klaver-spinner, *) zeer na verwant aan den onzen en met even prachtige sprieten getooid, ons voor een zeer lastige vraag. Hij komt in deze streken veelvuldig voor; zelfs op mijn erf vind ik vaak zijn cocon, die zoo volkomen op dien van den Eikenspinner gelijkt, dat ik me aanvankelijk door den schijn liet beetnemen. Van zes cocons, waaruit ik den monnikvlinder verwachtte, verschenen tegen 't eind van Augustus zes wijfjes van de tweede soort. Nu, nimmer hebben deze, onder mijn dak geboren wijfjes, enig bezoek van een mannetje gehad, hoewel die sprieten dragers ongetwijfeld in de omstreken aanwezig zijn.

Zijn de groote en gepluimde sprieten inderdaad toestellen om informaties op grooten afstand in te winnen, waarom zijn dan de daarmee prachtig toegerusten niet gewaarschuwd, omtrent hetgeen er in mijn werkkamer heeft plaats gehad? Waarom laten hun fraaie vederbossen hen onverschillig bij gebeurtenissen, die de andere spinner in grooten getale zouden doen toesnellen?

Het zij hier nog eens gezegd: het orgaan brengt niet altijd de vereischte geschiktheid mee.

Deze is begaafd, gene is 't niet, al bestaat er tusschen beider organisme de meest volkomen overeenkomst.

Overneming verboden.

J. H. FABRE,
(Vert. door P. G.)

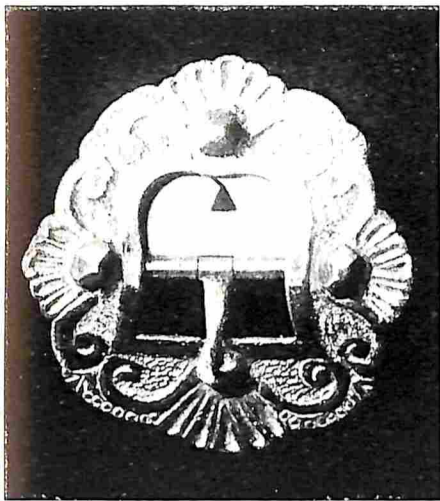
*) *Lasiocampa trifolii* Esp.

KONINGINNEDAG.

DE straten van het stille stadje waren nu vol rumoer in de gelen gloed verspreidende avondverlichting. Van alle kanten dromden de feestvier-lustigen nog meer aan. Het was nog vroeg op den avond en men kon zien en hooren, hoe het gejoel telkens bij toestrooming van meer volk aangroeide.

„Oranje boven, oranje boven, leve Willemien!” bulkten de

WALCHERSCHE SCHOENGESP.

naderend in marsch-maat. Honderden jongens sprongen doluitgelaten, gearmd of met de armen omhoog zwaaiend voorop; zwaarstampend sprongen zij op de straatkeien op den maatslag der krijschend-sjiemende cymbalen en van den dikken trom. Op het pleintje bij de kiosk gekomen, hield de muziek op, en langs de houten trapjes betraden de muzikanten met hun heiblinkende instrumenten de muziektent, terwijl de jongens in langen slingerkring er om heen zwierden, woordenlooze deunen uitlallend. Maar daarna begon plechtig-gewichtig de muziek het Wilhelmus te spelen, waarop het verwarde stemmengegons van de menschenmassa bedaarde, tot er een indrukwekkende stilte lag over de duizenden menschen, die nu wisten van het feest der koningin. Maar na dien plechtigen inzet volgden de opgewekte marschen, die het lachen en zingen, het dansen en springen en het lallende schreeuwen weer wecten. In onstuimige feest-furie liet het volk zich nu voor goed los. Groepen van tallooze jongens en meiden, mannen en vrouwen, hosten wild in het rond, zingend en tierend, zich lawaaierig loslatend in uitbundige dartelheid. En toen kwamen de grappenmakers opdagen met valsche, zwarte snorren op hun lollig gezicht en bont-papieren mutsen of gekvervormde hoeden op hun kop en bont-kleurig-papier-versierde paraplu's omhoog stekend, tusschen de menschenmenigte door springend, zich aanstellend als gekken. Groote troepen van die gekkelijksvermomden zwierden over het plein rond en verdwenen dan weer in de zwart-volle straten. Overal was er een geruisch en getier van duizenden door elkaar zingende, schreeuwende mannen en vrouwenstemmen, vermengd met het langgerekt-schreeuwerig, eentonig geteütereü van de rood-wit-blauw-kartonnen toeter-trompetjes.

Geen dacht er nu meer aan een feest van de koningin. Het was nu feest, een pret-maken zonder grenzen: waarom, daar dacht geen mensch meer aan.

Al voller en voller propten de smalle straten zich op met menschen. Groote pers-gaslampen omsluierd met oranje, midden boven de straten hangend, wierpen een weemoedig-rossen gloed op de gevels der huizen en de hoofden van het dichte menschencomplex.

Sommige huizen waren licht-versierd met kleurige papieren lampions. In de hoofdstraten stonden eerepoorten opgeslagen met een duizel-flakkering van dansende vetpotvlammetjes.

Bij de kruising van hoofd- en dwarsstraten stonden ter zijde van de rumoerigvoortdrommende menschen kalm en zwijgend in hun rood-geel lamplicht de palingkraampjes met de regelmatig-netjes naast elkaar liggende, bruin-zwart glimmende rookpalinkjes als een contrast van kalmte en orde met het verwarde straatrumoer. En men zag de op-nering-beluste joden op de hoeken der straten met hun fruitwagentjes, heesch hun waar aanbiedend: „Zachte Jutte”....

Telkens en telkens klonk als meest-gezongen deun: „Hadijee-jee-jee, hadijooow” met lang-gerekte dronkenmanstonen uitgehaald boven het alomme stemmengegons, overschreeuwd door de nog meer lawaai wilstende meiden.

Op het pleintje speelde de muziek een leuke potpourri, en als een ordeloos koor galmde boven alle geluiden uit de zang van: „En we gane naar het kamp van

jongens en meiden in rij-groepjes gearmd er aanhoudend op los, want het was een nationaal feest, dat gevierd werd.

Op een pleintje stond binnen een koord-omheining een witgipsen borstbeeld der koningin, op een verhooging met een versiering van bloemen en planten in vetpotjes-illuminatie, en rondom op den grond in regelmatigige figuren honderden lichtschommelende glaasjes als een stil, nederig eerbewijs, waarover de beeltenis der feestvierende vorstin met een stillen glimlach heen keek.

Uit de verte kwam de muziek aanruischen van een harmonie,

aanruischen van een harmonie, Honderden jongens sprongen doluitgelaten, gearmd of met de armen omhoog zwaaiend voorop; zwaarstampend sprongen zij op de straatkeien op den maatslag der krijschend-sjiemende cymbalen en van den dikken trom. Op het pleintje bij de kiosk gekomen, hield de muziek op, en langs de houten trapjes betraden de muzikanten met hun heiblinkende instrumenten de muziektent, terwijl de jongens in langen slingerkring er om heen zwierden, woordenlooze deunen uitlallend. Maar daarna begon plechtig-gewichtig de muziek het Wilhelmus te spelen, waarop het verwarde stemmengegons van de menschenmassa bedaarde, tot er een indrukwekkende stilte lag over de duizenden menschen, die nu wisten van het feest der koningin. Maar na dien plechtigen inzet volgden de opgewekte marschen, die het lachen en zingen, het dansen en springen en het lallende schreeuwen weer wecten. In onstuimige feest-furie liet het volk zich nu voor goed los. Groepen van tallooze jongens en meiden, mannen en vrouwen, hosten wild in het rond, zingend en tierend, zich lawaaierig loslatend in uitbundige dartelheid. En toen kwamen de grappenmakers opdagen met valsche, zwarte snorren op hun lollig gezicht en bont-papieren mutsen of gekvervormde hoeden op hun kop en bont-kleurig-papier-versierde paraplu's omhoog stekend, tusschen de menschenmenigte door springend, zich aanstellend als gekken. Groote troepen van die gekkelijksvermomden zwierden over het plein rond en verdwenen dan weer in de zwart-volle straten. Overal was er een geruisch en getier van duizenden door elkaar zingende, schreeuwende mannen en vrouwenstemmen, vermengd met het langgerekt-schreeuwerig, eentonig geteütereü van de rood-wit-blauw-kartonnen toeter-trompetjes.

Geen dacht er nu meer aan een feest van de koningin. Het was nu feest, een pret-maken zonder grenzen: waarom, daar dacht geen mensch meer aan.

Al voller en voller propten de smalle straten zich op met menschen. Groote pers-gaslampen omsluierd met oranje, midden boven de straten hangend, wierpen een weemoedig-rossen gloed op de gevels der huizen en de hoofden van het dichte menschencomplex.

Sommige huizen waren licht-versierd met kleurige papieren lampions. In de hoofdstraten stonden eerepoorten opgeslagen met een duizel-flakkering van dansende vetpotvlammetjes.

Bij de kruising van hoofd- en dwarsstraten stonden ter zijde van de rumoerigvoortdrommende menschen kalm en zwijgend in hun rood-geel lamplicht de palingkraampjes met de regelmatig-netjes naast elkaar liggende, bruin-zwart glimmende rookpalinkjes als een contrast van kalmte en orde met het verwarde straatrumoer. En men zag de op-nering-beluste joden op de hoeken der straten met hun fruitwagentjes, heesch hun waar aanbiedend: „Zachte Jutte”....

Telkens en telkens klonk als meest-gezongen deun: „Hadijee-jee-jee, hadijooow” met lang-gerekte dronkenmanstonen uitgehaald boven het alomme stemmengegons, overschreeuwd door de nog meer lawaai wilstende meiden.

Op het pleintje speelde de muziek een leuke potpourri, en als een ordeloos koor galmde boven alle geluiden uit de zang van: „En we gane naar het kamp van

Zeis” uit honderden kelen. Bij het spelen van een volgend nummer klonk de muziek wat ernstig-weemoedig. Toen stroomden de menschen wat weg naar de straten.

Een vrouw met een kind op den arm zei tot haar man en de andere kinderen om haar heen op aangedaan-meewarigen toon: „Och wat mooie muziek!” En onder het uitklagen van die stemmige muziek kwamen er twee agenten aanstappen met in hun midden een dronken oude man, hem steunend onder de armen. Gemoedelijk ging het drietal naar het politiebureau. Onderweg vroeg een der agenten hem: „Hoeveel heijer nou wel gehad?” „Wel vijfzig!” antwoordde de dronkene kortaf met een beslistheid, of hij te kennen wilde geven: „Anders was ik zoo ver niet”. Een troepje jongens volgden hen tot aan het bureau, onderweg vragend en vertellend wie het was. Overal waar het droevige groepje voorbijtrok, hield het rumoerig geraas in de straten wat op, als om de gelegenheid te hebben eventjes geheimzinnig te spreken over den opgebrachte....

Maar dan kwam het lawaai weer loeien over de menschenmenigte als een bruisende stroom, die door alle straten zijn weg zocht door licht en donker.

Door de drukste straat kwam door het licht van de tallooze lampions aan de versierde huizen een troepje opgeschoten jongens aangesukkeld, met in hun midden steunend en voortduwend een smoor-dronken kameraad.

Met flauw-kijkende oogen rondziend zong hij door al de drukte zijn potpourri van liedjes af, op dronkenmansmanier omgewerkt, met een regelmatig armengebbaar, van tijd-tot-tijd waggelend op zijn beenen, alsof hij nu eens achterover, dan voorover, en dan weer terzijde zou vallen. Op het eind van de straat ontmoetten zij een stelletje vrienden, waarbij een lichtaangeschoten veldartillerist. „Hee Kees, gaje mee?” vroeg de soldaat, den dronken Kees lokkend. Maar Kees zong onverstoobar zijn liedje tot het eind, totdat hij door het duwen en trekken der twee, verschillende kanten uitwillende, partijen kwam te vallen en recht op bleef zitten op de straatkeien, zwijgend met flauwe oogen rondkijkend. „Zeg Kees, bei jij'n kerel, hê, bei jij 'n kerel?” vroeg de soldaat op-litsend. Maar Kees zei niets, keek met zijn duizelende oogen in het rond.

„Zoo'n bees” zei een man, die er naar stond te kijken. „Ze moste num een hallef jaar opsluite”. Toen beurden Kees' vrienden hem op en langzaam ging het stel weer verder onder den hervatten drens-zang van Kees.

't Was langzamerhand wat stiller geworden op het muziek-pleintje, waar het laatste potpourri was afgespeeld. En toen als laatste nummer het „Wien Neerlandsch bloed” plechtig over de menschen zong, bedaarde deze als in onbewusten eerbied voor het nationale lied. Boven het plein spande zich de nachthemel effenzwart zonder een

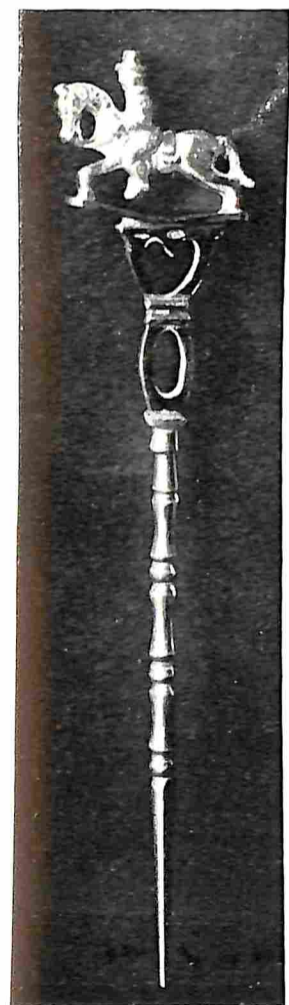
enkele ster. De harmonie ging daarna van de kiosk af in marschlied door de straten naar het veld waar het vuurwerk zou worden afgestoken.

In dichte drommen hosten de uitgelaten troepjes er heen. Maar naarmate zij het vuurwerk-veld nader kwamen, nam het lawaai af, totdat het gierende zingen en het roezemoezige lawaai er langzaam overging in een gewoon spreken, zoodat het ten slotte leek, of het er geheel stil was geworden in de duisternis van buiten-het-stadje.

Duizenden stonden daar ongeduldig te wachten en zwegen, alsof ze daar iets te hooren zouden krijgen. Opeens schoot een vuurlijn de lucht in, zich zelf verlengend, totdat zij plotseling aan 't eind hoog in de donkere lucht met een scherp knal een worp van geel en groen en roode

DOP VOOR BREIPENNEN.

Foto's C. Vreedenburgh Jr.
ZEEUWSCHE BOER.

PIJPWROETER.

SIGARENKOKER MET ZILVER BESLAG.

Foto C. Steenberg.

SNEEUWGEZICHT IN DE DUINEN BIJ BLOEMENDAAL.

lichtbollen uitschoot in de diepte, die daardoor geheel in kleurig licht kwam te staan. Heel de omtrek werd onder de nacht-zwarte lucht in een fantastischen lichtgloed gezet. Kort daarop zoo'n tweede vuurlijn de lucht in, hoog met een knal een regen van groote vuurdroppels neersprekelend. En dan opeens stond het heele veld in groen licht, dan rood, dan blauw, heel ver in den omtrek alles in bengalschen gloed tooverend. Fantastisch stonden de huizen met de menschen voor de ramen en op de balcon in dien kleurigen, hellen, vreemden lichtgloed. Zwarte dampwolken stegen langzaam op in de windstille nachtlucht, een kleurengloed vangend van het overvloedige licht.

En dan vloog er een vuurlijn omhoog, die lichtbollen neerwierp en uit die vallende lichtbollen regenden weer ontelbaar-veel nieuwe bollen, aldoor meer kleuren vertoonend en aldoor meer-kleurig licht neerschijnend op de menschenmassa in het donker. Een verwonderd „haohhh”, gezamenlijk uitgestooten, als de adem van duizenden, ging er op van de menigte als bewijs, dat het mooi was.

Dan kwam er een lichten op palen, dan vuur, dat spoedig grooter, langer, breeder werd, snel als een vuurtje op een heideveld bij fellen wind, zich vormend tot een groote ronde licht-figuur, die aan 't wentelen ging, een bonten regen van vuur-vonken rondom neerwerpend. Na eenige oogenblikken brokkelde de figuur uit elkaar en met zware, daverende donderslagen eindigde de licht-toovering, verstikkend in een dikken, witten damp, die langzaam optrok met duffen geur.

Twee pijlen schoten dan tegelijk de lucht in, de een even na den anderen een regen van hel-witte lichtbollen neerstrooiend, den hemel en het veld als met bliksem verlichtend. Dan weer een pijl, die hoog door de lucht een groot kruis van vuur schoot. Gauw doofde het vuur-kruis weer, een groot bleek-wit rook-kruis hoog boven de menschen achterlatend, dat langzaam verzwend wegtrok. Telkens gingen er gedempte uitroepen van bewondering op uit de menschenmenigte.

Spoedig daarna kwam er weer een lichtend vuurbegin op palen, dat een figuur in fantastisch bont licht zette. De figuur begon te wentelen. Het waren een mannetje en een vrouwtje, die elkaar, buiteland in den ronde, nazaten als de wieken van een windmolen. Heel de nachtelijke omtrek weerklonk van het gulle genoeg-gelach van de volksmenigte. Eenige minuten bleef de wentelende figuur branden. Een kind op den arm van een vrouw vroeg: „Moe, kenne ze mekaar niet krijge?” Dan viel een hoofd, een arm, een been van de poppen af, ten slotte ook de romp. De

laatste vuurvonken vielen rondom neer, als een bruisende, breed-neervallende fontein in het zonnelicht. Nog eenige harde daver-slagen en het was weer donker op het veld, totdat er plotseling weer een vuurpijl hoog de lucht in schoot, die met een daverend-weerklinkenden knal van uit één punt tallooze licht-armen uitschoot in een figuur als een reusachtige zeester van vuur, liggend op de donkere zwarte nachtlucht. En weer schoot een pijl fel-sissend schuin omhoog, tientallen van schelfluitende vonken neerblazend, als verschietende sterren door het luchtruim vliegend.

En ten slotte ging er een groote figuur aan het branden op een breed netwerk van houten latten, en daarin zag men in vuur-letters vlug aangroeien: „Lang leve onze koningin”, omgeven door een groot vlak van hel-gloedend licht. Eenige minuten stond die groote figuur te schitteren in flikker-licht.

Daverende hoera's stegen er op uit de menschenmassa. Dan werd het lichtvlak kleiner, ontzettende knallen uitdonderend met een gerekten weergalm ver in den stillen omtrek. Het licht minderde sterk, steeds harder daverden de slagen, breeder en steeds bruisender viel de vonken-stroom neer, en een zware, witte damp steeg op als uit een grooten brand, langzaam dik opdarrelend.

„'t Is afgelopen” ging er rond over het veld.

Er kwam geraas van stemmen onder de menschen. Langzaam trokken de voldanen terug naar het stadje en gingen stil naar huis. Anderen vormden weer groote troepen en begonnen weer te zingen en te springen, om opnieuw aan den zwier te gaan met eindeloos lallend geschreeuw: Hadijee-jee-jee, hadijooow”.

LEO RIKMENSPOEL.

Dierensprekwoorden uit den vreemde.

- Als men rijk werd door zich uitterekken, was de kat het rijkst van allen! (W. Afrika.)
- Vertrouetel de kat en ze vliegt u in het gezicht! (Arabisch.)
- Een muis drinkt niet meer uit de rivier als zijn buikje vol. (Chineesch.)
- Een muis kan aan 't rollen brengen wat geen man tegenhouden kan. (idem.)
- Wees tevreden als ge hebt wat ge behoekt, varkens die vet worden gaan hun ongeluk tegemoet! (Bahama-eilanden.)
- Hij heeft een os op zijn tong! (is voor hoogen prijs omgekocht). (Latijn.)